

بررسی تجارب زیسته خشونت خانوادگی در خانواده‌های نسل قدیم (زوجین بیش‌تر از ۵۰ سال) شهر ایلام

دانشجوی دکتری گروه جامعه‌شناسی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.
استادیار گروه جامعه‌شناسی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.
استادیار گروه جامعه‌شناسی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

آزادی اله نوری^{id}

روزا کرم پور^{id*}

زهرا قاسمی^{id}

karampour@yahoo.com

ایمیل نویسنده مسئول:

پذیرش: ۱۴۰۱/۰۶/۲۲

دریافت: ۱۴۰۱/۰۱/۱۹

فصلنامه علمی پژوهشی
خانواده درمانی کاربردی

شاپا (الکترونیکی) ۲۷۱۷-۲۴۳۰

<http://Aftj.ir>

دوره ۳ | شماره ۳ پیاپی ۱۲ | ۳۲۲-۳۳۸

پاییز ۱۴۰۱

نوع مقاله: پژوهشی

به این مقاله به شکل زیر استناد کنید:

درون متن:

(اله نوری، کرم پور و قاسمی، ۱۴۰۱)

در فهرست منابع:

اله نوری، آزادی، کرم پور، روزا، و قاسمی، زهرا. (۱۴۰۱). بررسی تجارب زیسته خشونت خانوادگی در خانواده‌های نسل قدیم (زوجین بیش‌تر از ۵۰ سال) شهر ایلام، ۳(۳ پیاپی ۱۲): ۳۲۲-۳۳۸.

چکیده

هدف: هدف تحقیق حاضر بررسی تجارب زیسته خشونت در خانواده‌های نسل قدیم (زوجین بیش‌تر از ۵۰ سال) می‌باشد. **روش پژوهش:** روش تحقیق حاضر از نوع کیفی می‌باشد. حجم نمونه تحقیق، ترکیبی از چهارگروه پنج نفره (شامل ۱ نفر مشاور، ۱ نفر مددکار و ۳ نفر از آسیب دیدگان از خشونت) است که روی هم رفته ۲۰ نفر می‌باشد. روش نمونه‌گیری تحقیق، هدفدار و به صورت گلوله برفی بوده است. ابزار گردآوری اطلاعات نیز مصاحبه‌ای نیمه ساختاریافته با سوالاتی محدود بوده است. یافته‌ها: طبق یافته‌های تحقیق، گونه‌های خشونت در خانواده‌های نسل قدیم شهر ایلام شامل خشونت مردان علیه زنان، خشونت زنان علیه مردان، خشونت والدین علیه فرزندان، خشونت اعضاء علیه سالمندان و خشونت اعضاء نسبت به هم می‌باشد. همچنین تکنیک‌های خشونت در نسل قدیم شهر ایلام عبارتند از: تکنیک‌های فیزیکی (کتک زدن جسمانی، کشیدن مو، شکستن اعضاء، سوزاندن یا بریدن اعضاء)، تکنیک‌های روانی (تهمت خیانت زدن، تهمت کم کاری زدن، تهدید به کتک، تهدید به طلاق)، خشونت کلامی (فحش به خود شخص، فحش به خانواده وی)، تکنیک‌های اقتصادی (نفقه ندادن، پول توجیبی ندادن، تهدید به محرومیت از ارث). **نتیجه‌گیری:** قدرت طلبی مردان، اعتیاد مردان، بیکاری مردان، فقر اقتصادی، مداخلات اطرافیان، جواز تاریخی برای خشونت مردان، ضعف حمایت از آسیب دیدگان و ساختار سنتی مرد سالار بر خشونت خانوادگی در خانواده‌های نسل قدیم (بیش‌تر از ۵۰ سال) شهر ایلام موثر است.

کلیدواژه‌ها: خشونت خانوادگی، گونه‌های خشونت، تکنیک‌های خشونت، نسل قدیم.

مقدمه

خانواده اساسی‌ترین نهادی است که به اعضای خود احساس امنیت و آرامش می‌دهد و مهم‌ترین فضای ارضای نیازهای طبیعی و جنسی انسانها است. این نهاد طی هزاران سال پایدارترین و مؤثرترین وسیله حفظ ویژگی‌های فرهنگی و عامل انتقال آن‌ها به نسل‌های بعدی بوده است. اما وجود خشونت در خانواده اضطراب و ناامنی را گسترش می‌دهد که پیامد آن بیماریهای روان تنی، گسترش پدیده قتل‌های خانوادگی، همسرکشی و کودک آزاری است. «خشونت در خانواده، نشان رشد خشونت در سطح جامعه است» (زمانی مقدم، ۱۳۹۸). «خشونت رفتاری عمدی است که هدف آن صدمه زدن فیزیکی یا کلامی به خود یا دیگران باشد. گروهی از صاحب‌نظران دلیل این رفتار را ذاتی و فطری و گروهی دیگر آن را اکتسابی می‌دانند» (آلوس، ۲۰۱۹). بنا به تعریف سازمان بهداشت جهانی، «سوء رفتار یا خشونت به استفاده عمدی از قدرت فیزیکی و یا تهدید بر روی دیگران اطلاق می‌شود که می‌تواند بدون آسیب ظاهری یا همراه با جراحت، آسیب روحی روانی، اختلال رشد، محرومیت‌های گوناگون و حتی مرگ باشد» (سازمان بهداشت جهانی، ۱۹۹۶). در همین راستا، «خشونت خانوادگی به عمل و یا برخوردی اطلاق می‌گردد که بر اساس آن، شخصی بر شخص دیگری، عمدتاً، در حومه و یا چارچوب خانواده، صدمه‌ی فیزیکی یا معنوی (روانی یا اخلاقی) وارد می‌نماید. این نوع برخورد، می‌تواند به گونه‌های مختلفی بروز نماید. شایع‌ترین انواع خشونت را ضرب و شتم، تجاوزات جنسی، تحقیر، تهدید، توهین و در برخی از حالات اعمال محدودیت اقتصادی بر افراد، تشکیل می‌دهد» (شربتیان، ۱۳۹۶: ۴۹ به نقل از بارت و دیگران، ۲۰۱۷).

جهان امروز ما شاهد خشونت‌های خانوادگی در فرهنگ‌های مختلف است. «در دنیا در هر دقیقه ۲۰ نفر قربانی خشونت خانگی هستند، اما مشخص نیست چه تعداد از این قربانیان درباره مشکلات خود صحبت می‌کنند» (کبیری و دیگران، ۱۳۹۷). آخرین ارقام مرکز تحقیقاتی به نام (مرکز نظارت بر خشونت‌های داخلی آمریکا) نشان می‌دهد که ۱۲۰ میلیون نفر از شهروندان آمریکا از انواع خشونت‌های خانوادگی رنج می‌برند که چهل درصد جمعیت آن کشور را تشکیل می‌دهد. موسسه مطالعاتی «گالوپ» در آخرین گزارش خود در سال ۲۰۱۷ (سال ۱۳۹۶ شمسی) ایران را عصبانی‌ترین کشور جهان معرفی کرد و این کشور را در رتبه اول خشونت اجتماعی در دنیا قرار داد. طبق داده آماری این موسسه، از میان ۱۴۲ کشور مطالعه شده جهان در سال ۲۰۱۷ به ترتیب ایران، عراق و سودان جنوبی عصبانی‌ترین مردم جهان را دارند. میزان مردم عصبانی این کشورها به ترتیب ۵۰ درصد (ایران)، ۴۹ درصد (عراق) و ۴۷ درصد (سودان جنوبی) است. (روزنامه جهان صنعت، ۱۳۹۹، کدخبر: ۷۶۵۶۴). گر چه ممکن است که هم زن و هم مرد مرتکب اعمال خشونت آمیز در خانواده گردند ولی تحقیقات لانگ و فیزو (۲۰۰۸)، اسوندسن و جانسن (۲۰۱۲)، آلکنو و سالومون (۲۰۱۵)، کوفمن و اشتراوس (۲۰۱۹) و... نشان دادند که زنان به میزان بیشتری مورد بدرفتاری قرار می‌گیرند و به عبارت دیگر این آزار و خشونت که با هدف به کنترل درآوردن و تسلط انجام می‌پذیرد، از سوی مردان بیشتر دیده شده است. «در ایران نیز در حال حاضر حدود ۷۵ تا ۸۰ درصد مراجعین به اورژانس اجتماعی، دختران مجرد و زنان متأهل هستند که مورد خشونت خانگی قرار گرفته‌اند» (سایت تابناک، ۱۳۹۹). از سوی دیگر تحقیقات آلموند و آسوری (۲۰۰۹)، کریک و دالبی (۲۰۱۷)، عثمان و آپکان (۲۰۱۸)، ساندرز و الیوت (۲۰۲۰) نیز نشان داده‌اند که، علاوه بر خشونت همسران یا والدین بر علیه یکدیگر، سایر انواع خشونت مانند خشونت والدین علیه فرزندان، فرزندان علیه والدین و فرزندان علیه فرزندان نیز

ممکن است در خانواده‌ها رخ دهد. «مطابق آمار جهانی و منتشرشده از طرف سازمان ملل از هر پنج کودک در سراسر جهان یک کودک قربانی خشونت می‌شود و ۹۰ درصد از همین تعداد شاهد خشونت خانگی در خانه هستند. از هر ۱۰ سالمند در سراسر دنیا یک نفر قربانی خشونت خانگی می‌شود و از زنان نیز بیش از ۷۰ درصد در دنیا قربانی خشونت جنسی و فیزیکی ازسوی همسران یا شرکای زندگی خود می‌شوند» (ساندرزو الیوت، ۲۰۲۰).

«مطابق تعریف جهانی، خشونت خانگی، خشونت است که به اعضای خانواده مانند زن، مرد، کودک، سالمند و فرد معلول ساکن در خانه آسیب می‌رساند. این نوع از خشونت‌ها شامل خشونت جسمی، جنسی، عاطفی، اقتصادی و روانی می‌شود. می‌توان در خصوص رتبه‌بندی خشونت در کشور ایران چنین اظهار نظر کرد که ۶۰ درصد خشونت‌ها از نوع کلامی و روانی و ۴۰ درصد نیز اذیت و آزار جسمی و اقتصادی بوده است. (روزنامه جهان صنعت، ۱۳۹۹، کدخبر: ۷۶۵۶۴). پیشتر پراکندگی آمار خشونت در استان‌های کردستان، آذربایجان، لرستان، ایلام، کرمانشاه و خوزستان بیش‌ترین و در استان‌های اصفهان، کرمان، یزد و قم کمترین گزارش می‌شد اما اکنون خشونت‌ها در ایران سراسری شده و نمی‌توان حد و مرز مشخصی از نظر موقعیت جغرافیایی برای آن متصور بود» (مطابق گزارش روزنامه جهان صنعت، ۱۳۹۹ با کدخبر: ۷۶۵۶۴) که در همین راستا با توجه به بالا بودن میزان خشونت خانوادگی در ایران و بخصوص شهر ایلام، هدف تحقیق حاضر بررسی همین موضوع است که تجارب زیسته خشونت در خانواده‌های نسل قدیم (بیش‌تر از ۵۰ سال) شهر ایلام را بررسی نموده و دریابد که گونه‌ها، تکنیک‌ها و دلایل آن کدامند؟ از نظر کارلین (۲۰۱۶) «خشونت خانگی دربرگیرنده هر نوع خشونت است که در حیطه خانواده و زندگی خصوصی افراد رخ می‌دهد. خشونت خانگی در میان افرادی واقع می‌شود که به سبب ارتباطات خونی، خانوادگی یا قانونی با یکدیگر روابط صمیمی و پیوندهای عمیق دارند. اگرچه در تعریف عام از این لغت، خشونت خانگی می‌تواند مردان را هم در برگیرد اما به دلایل اجتماعی- تاریخی خشونت خانگی عموماً در مورد زنان، دختران و کودکان مطرح می‌شود» (فلاحی خاریکی، ۱۳۹۵). طبق تعریف لاندرو (۲۰۱۸) «خشونت خانوادگی به معنی رفتار خشونت‌آمیز و سلطه‌گرانه یک عضو خانواده علیه عضو یا اعضای دیگر همان خانواده است. خشونت است که در محیط (حوزه) خصوصی خانواده به وقوع می‌پیوندد و عمیقاً میان افرادی رخ می‌دهد که به سبب صمیمیت، ارتباط خونی یا قانونی به یکدیگر پیوند خورده‌اند. مراقبت سایر اعضای خانواده با بکارگیری زور و اعمال رفتارهایی است که از نظر جسمی، جنسی و روانی خشونت‌آمیز هستند» (کارلسون، ۲۰۰۹). گلز و استراوس (۲۰۰۳) دو پژوهش‌گری که سالها در زمینه خشونت خانوادگی فعالیت کرده‌اند، «خشونت را به عنوان رفتاری با قصد و نیت آشکار و یا رفتاری با قصد و نیت پوشیده اما قابل درک جهت وارد کردن آسیب بدنی به فرد دیگر» (کوکر و دیگران، ۲۰۰۴) تعریف کرده‌اند. مگارژی (۲۰۰۸) محقق دیگر در زمینه خشونت از خشونت به عنوان شکل افراطی پرخاشگرانه نام می‌برد که احتمالاً باعث آسیب مشخص به فرد قربانی می‌گردد. «وقتی شخصی در درون خانواده مقتدر است و از این اقتدار - از هر نوعی که می‌خواهد باشد - بدنی، اجتماعی یا اقتصادی در جهت پیشبرد امیال خود، بدون توجه به تمایل دیگری استفاده می‌کند، این کارخشونت است. این تعریف بسیار گسترده است و انواع خشونت را دربرمی‌گیرد» (کریمی و دیگران، ۱۳۹۴).

در برخی از موارد، خشونت‌های خانوادگی را به نام خشونت‌های داخلی نیز خوانده‌اند، که به معنای حاکمیت غیر قابل تحمل فیزیکی و روانی یک فرد خانواده بر فرد و یا افراد دیگر خانواده است. این حاکمیت غیر قابل تحمل، به گونه‌های تحقیر، توهین، برخوردهای فزیک و محدودسازی آزادی‌ها برای قربانی تبارز می‌کند. طبق نظریه‌های کارکردگرایانه رفع اختلافات درون خانواده با استفاده از ابزار قدرت و در مواردی از راه خشونت امکان پذیر می‌گردد. در این حالت خشونت سبب طبیعی شدن جریان زندگی روزمره می‌شود و خانواده به کارکردهای اساسی خود می‌پردازد که در آن مسئولیت زنان، انجام دادن وظایف و مسئولیت اصلی مردان، برقراری ارتباط با جهان خارج و نان‌آوری است» (اعزازی، ۱۳۸۰). از این رو، در دیدگاه کارکردی خشونت، برای بقای خانواده کارکرد پیدا می‌کند و این نظریه توجیه‌کننده خشونت است. براساس نظریه‌های تضادگرایانه، ریشه خشونت در تضاد منافع است. رفتارهای خشونت‌آمیز بدون تضاد منافع نه ضرورت می‌یابد و نه کاربردی دارد. طبق این نظریه‌ها که ریشه‌های آن در افکار برخی جامعه‌شناسان کلاسیک نظیر: «کارل مارکس» و «رالف دارندروف» وجود دارد، به طور کلی، خشونت از آنجایی شروع می‌شود که جایگاه افراد و همچنین خدماتی که دریافت می‌کنند دچار عدم تعادل شده باشند. اگر یک مرد همسر خود را کتک می‌زند یا والدین، فرزندان را مورد ضرب و شتم قرار می‌دهند و اگر بزرگ‌ترها به کوچک‌ترها بی‌احترامی کلامی می‌کنند، در واقع در مرحله‌ای هستند که قصد تحقیر طرف مقابل را دارند. تحقیر کردن در جامعه آن هم به این صورت که در جامعه شاهد آن هستیم موجب خشونت می‌شود» (موریس، ۱۹۹۶).

بر اساس تئوری جامعه‌پذیری جنسیتی، زنان و مردان جامعه‌پذیری نقش جنسیتی متفاوتی را دریافت می‌کنند. طبق این باورهای جنسیتی، مردان ویژگی‌هایی مانند پرخاشگری، واقع‌بینی و استقلال دارند و زنان ضعیف، منفعل و وابسته به مردان هستند. از این منظر خشونت به عنوان یک ویژگی در نقش مردانه تعریف گشته و اعمال آن بر زنان امری طبیعی تلقی می‌گردد (آلوس، ۲۰۱۹). بر اساس نظریه‌های فمینیستی، «فرآیندهای اجتماعی و اقتصادی مستقیم و غیر مستقیم در جهت حمایت از یک نظم اجتماعی خاص و ساختار پدرسالار عمل می‌کند. پدرسالاری باعث می‌شود، زنها پایین‌تر قرار بگیرند و الگوی تاریخی خشونت سیستمی علیه زنان شکل بگیرد.» صاحب‌نظران این حوزه معتقدند که دلیل اصلی خشونت وجود ساختارهای اقتداری پدرسالارانه در جامعه است. دیدگاه فمینیستی معتقد است خشونت علیه زنان به خصوص خشونت خانگی، ریشه در فرهنگ و ساختار سیاسی جامعه دارد که پدرسالاری را تشویق می‌کند و زنان در روابط صمیمی زیر سلطه مردان قرار می‌گیرند این دیدگاه، تسلط مرد و اجتماعی شدن برای استفاده از قدرت را منشأ خشونت می‌داند و بیان می‌کند خشونت خانگی نتایج پدرسالاری و تسلط مرد و نابرابری جنسی است (زاوالا، ۲۰۰۷). خشونت علیه زنان از وضعیت فرودست آن‌ها در رابطه با مردان و نظام پدرسالار ناشی می‌شود و تبیین آن در نظریه‌های یادگیری اجتماعی، ناسازگاری پایگاهی و تضاد منابع، تنها در چارچوب ساختارهای فرهنگی پدرسالار معنادار است، اما اگر ساختارهای اقتداری پدرسالارانه را به تعبیر فوکو (سلطه‌گفتمانی) بدانیم، این سلطه به‌ناچار با اشکال متعددی از مقاومت روبه‌رو می‌شود (ضمیران، ۱۳۸۷).

پدرسالاری، یک صورت اجتماعی است و تقریباً در سراسر جهان وجود دارد، زیرا مردان بیش‌ترین منابع قدرت مادی و جسمانی را برای اعمال نظارت بر زنان بسیج می‌کنند و هنگامی که این قدرت مادی و جسمانی حاکم باشد منابع دیگر قدرت، مانند قدرت عقیدتی، حقوقی و عاطفی نیز به کار برده می‌شوند. خشونت جسمانی آخرین حربه دفاع از پدرسالاری است که در روابط بین اشخاص و گروه‌ها برای حفاظت از

پدرسالاری در برابر مقاومت فردی و گروهی زنان غالباً به کار برده می‌شود (ریتزر، ۱۳۸۳). هواداران نظریه‌های اجتماعی- روان شناختی نیز بر این عقیده‌اند که «یادگیری اجتماعی از طریق «تجربه خشونت و در معرض خشونت بودن در خانواده»، علت اصلی خشونت است (کالموس و اولیری، ۱۹۸۴). آلبرت باندورا ریشه رفتارهای خشن را در محیط تعلیمی افراد می‌یابد ولی معتقد است فراگیری معمولاً تحت شرایط مستقیم (تنبیه یا تشویق) مشاهدات فردی صورت می‌گیرد و می‌تواند نتیجه تجارب شخصی فرد یا برگرفته از نتایج مرتب با رفتار سایر افراد باشد. طبق نظر باندورا پرخاشگری کاملاً جنبه تقلیدی دارد و از راه مشاهده کسب می‌شود و نمی‌تواند پایه ذاتی داشته باشد. خشونت بین والدین مدل و الگوئی برای یادگیری رفتار خشونت گرایانه است. بچه‌هایی که خشونت والدین را تجربه و مشاهده می‌کنند، خشونت در خانواده را به عنوان یک ابزار مناسب برای بیان خشم و کنترل رفتار دیگران می‌پذیرند. بنابراین از این دیدگاه، در خانواده‌هایی که اعضای آن در کودکی شاهد خشونت والدین بوده‌اند، احتمال بروز خشونت یا تن دادن به آن به مراتب بیش‌تر از خانواده‌های دیگر است (محسنی، ۱۳۸۵).

تلفیق گرایان از جمله ریتزر و بوردیو، در تبیین رفتار افراد هم بر عوامل فردی وهم بر عوامل اجتماعی به صورت توأم تاکید دارد. کلارک (۱۹۹۱)، هوپر (۱۹۹۱)، ویلکینسن (۱۹۹۵) و گلدشتاین (۱۹۹۸) انواع خشونت از جمله خشونت خانوادگی را ناشی از ناسازگاریهای حاکم بر روابط فرد و جامعه، تضعیف و فروپاشی آتوریته اخلاقی در تنظیم روابط بین افراد، تزلزل نهادهای جامعه در انتقال ارزش‌های اجتماعی، سلطه شرایط آنومیک بر جامعه و واکنش خصمانه و خشن برخی افراد به تحمیلات و شرایط نامطبوع، نامطلوب و غیرعادلانه بیرونی می‌دانند. در مورد پیشینه موضوع تحقیق در ادامه به چکیده برخی از مقالات و تحقیقات مرتبط اشاره شده است: نوح جاه و همکاران (۱۳۹۰) در تحقیقی با عنوان «شیوع خشونت خانگی علیه زنان و برخی عوامل مرتبط با آن در استان خوزستان»، مظلوم خراسانی و میرزائی مهر (۱۳۹۱) با عنوان «میزان خشونت خانگی علیه زنان شهر خرم آباد در سال ۹۰-۸۹»، معاشری و همکاران (۱۳۹۱) با عنوان «شیوع و ابعاد جمعیت شناختی خشونت‌های خانگی علیه زنان در شهر بیرجند»، جوادیان زاده و همکاران (۱۳۹۱) با عنوان «بررسی وضعیت خشونت خانگی در زنان متأهل»، کنعانی و همکاران (۱۳۹۲) با عنوان «انواع سرمایه (اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی) و رابطه آن‌ها با خشونت خانگی علیه زنان»، امیر مظاهری و قدریند فرد شیرازی (۱۳۹۳) با عنوان «بررسی عوامل موثر بر خشونت خانگی علیه زنان و علت تحمل خشونت توسط آنان»، کیانی (۱۳۹۳) با عنوان «تجربه زنان از خشونت خانگی: یک مطالعه کیفی»، درخشانپور و همکاران (۱۳۹۳) با عنوان «شیوع خشونت خانگی علیه زنان در بندرعباس»، زارع شاه آبادی و نورپور (۱۳۹۴) با عنوان «رابطه بین مردسالاری و خشونت خانگی علیه زنان در شهر کوهدشت»، فلاح و همکاران (۱۳۹۴) با عنوان «عوامل موثر بر خشونت خانگی علیه زنان متأهل»، فخارزاده و همکاران (۱۳۹۶) با عنوان «عوامل مرتبط با شیوع خشونت‌های خانگی در زنان مراجعه‌کننده به مراکز بهداشتی و درمانی شهرستان ابادان»، شریعت و منشی (۱۳۹۶) با عنوان «الگوی پیش بینی خشونت‌های خانگی علیه زنان براساس رگه‌های شخصیتی و سابقه کودک آزاری همسران در شهر اصفهان»، انصاری و همکاران (۱۳۹۶) با عنوان «تاثیر مهارت‌های ارتباطی زنان بر خشونت خانگی از سوی همسران» به عنوان پیشینه تجربی به موضوع خشونت خانوادگی پرداخته‌اند که البته اکثری کمی بوده‌اند.

خارج از ایران توکاچ و همکاران (۲۰۰۹) با عنوان «بررسی شیوع و عوامل موثر بر خشونت خانگی علیه زنان متأهل در ادیرنه ترکیه»، زانتینو (۲۰۱۲) با عنوان «اینجا هیچ جنگی نیست، فقط رابطه‌ای است که ما را می‌ترساند»، ویل و همکاران (۲۰۱۶) با عنوان «بررسی خشونت خانگی در بین بزرگسالان زندانی»، وودلاک (۲۰۱۷) با عنوان «روند در حال ظهور خشونت خانگی»، اسلابرت (۲۰۱۹) با عنوان «خشونت خانگی علیه زنان یک چالش عمده برای کارگران اجتماعی» و کاسترو و همکاران (۲۰۲۰) با عنوان «بررسی ویژگی‌های فردی، روابط و اجتماع در میان زنان خشونت دیده»، به عنوان پیشینه تجربی به موضوع خشونت خانوادگی پرداخته‌اند که این تحقیقات نیز اکثراً کمی بوده‌اند.

در نهایت، هدف اصلی این تحقیق گونه‌شناسی (تیپولوژی)، تکنیک‌شناسی و سبب‌شناسی خشونت در نسل قدیم (بیش‌تر از ۵۰ سال) شهر ایلام است. انجام این تحقیق از آن جهت اهمیت دارد که، در مقایسه با انواع دیگر آسیب‌های اجتماعی که معمولاً آسیب به دیگران است، بخاطر درونی و خودی بودن افراد در معرض آسیب از پیچیدگی بیش‌تری برخوردار است و عواملی که موجب بروز چنین روحیه‌ای می‌شوند تا حدی ناشناخته‌ترند. از طرف دیگر، همان‌طور که پیشتر اشاره شد، خشونت خانوادگی در اکثر جوامع و از جمله در نظام اجتماعی و خانوادگی ایران، نمود چشمگیری دارد. این موضوع در اکثر خانواده‌ها و از جمله خانواده‌های شهر ایلام دیده می‌شود. محققان قبلی که روی خشونت خانوادگی کار کرده‌اند، تیپولوژی و عوامل متعددی برای تبیین این نوع رفتارها برشمرده‌اند اما به نظر می‌رسد برخی گونه‌ها و عوامل احتمالی هم ممکن است وجود داشته باشند که در تحقیقات پیشین مدنظر قرار نگرفته‌اند و نیز برخی عوامل در تحقیقات قبلی هستند که جای نقد و بازبینی دارند. بنابراین ارزشمند است که با توجه به گسترش این پدیده در بین خانواده‌ها، گونه‌ها، تکنیک‌ها و عوامل آن شناسایی شود تا میزان این پدیده کاهش یابد یا تعدیل شود. این تحقیق، برای تکمیل تحقیقات قبلی که اکثراً به صورت کمی بوده‌اند، سعی دارد به صورت کیفی به بررسی موضوع خشونت خانوادگی بپردازد و زوایای جدیدی از این موضوع را شناسایی نماید.

روش پژوهش

روش تحقیق حاضر از نظر تحلیل داده‌ها کیفی و از نظر ماهیت انجام، تحقیقی کاربردی است. همچنین روش تحقیق از بعد روش جمع‌آوری اطلاعات، کتابخانه‌ای محسوب می‌شود. جامعه آماری تحقیق حاضر، شامل کارشناسان و افراد مرتبط با موضوع تحقیق اعم از مشاوران و مددکاران شاغل در بهزیستی شهر ایلام به حجم ۲۸ نفر و نیز افراد آسیب دیده از خشونت خانوادگی (از نسل قدیم) مراجعه‌کننده به این مشاوران و مددکاران به حجم ۲۵۷ نفر در سال ۱۴۰۰ بوده است. با توجه به روش تحقیق که رویکردی کیفی دارد از روش فوکوس گروپ استفاده شده است، بنابراین، جلسات فوکوس گروپ در گروه‌های ۵ نفره^۱ (شامل ۱ نفر مشاور، ۱ نفر مددکار و ۳ نفر از آسیب دیدگان از خشونت) تا اشباع نظری، انجام شد تا این‌که در حین اجرای فوکوس گروپ پنجم تشخیص داده شد که مصاحبه در گروه اخیر، داده‌های جدیدی تولید نمی‌کنند. بنابراین، پایان جلسه فوکوس گروپ پنجم به عنوان حجم نمونه برای مصاحبه‌های این تحقیق کفایت نمود. یعنی چهار گروه پنج نفره که روی هم رفته ۲۰ نفر می‌باشد. گروه‌های کانونی برای انتخاب اعضای حجم

۱. تعداد اعضای فوکوس گروپ معمولاً بین ۴ تا ۱۲ نفر و رایج‌ترین آن ۶ تا ۸ نفر می‌باشد (کرسول، ۱۳۸۷: ۱۰۸).

نمونه، بیش‌تر بر نمونه‌گیری هدف‌دار تکیه دارند. افراد دعوت شده به گروه دارای تجربه یا صفتی مشترک درمورد موضوع مورد نظر بودند. به عبارت دیگر، افرادی بودند که تجارب زیسته‌ای در این مورد داشتند.

جدول ۱. حجم جامعه آماری - قسمت کارشناسان

عنوان پست سازمانی	فراوانی در جامعه	فراوانی در نمونه
مشاوران	۱۲	۴
مددکاران	۱۶	۴
کل	۲۸	۸

حجم جامعه آماری (مراجعان یا مددجویان)		
عنوان	فراوانی در جامعه	فراوانی در نمونه
زنان	۱۸۲	۳
دختران	۱۹	۳
پسران	۷	۳
مردان	۴۹	۳
کل	۲۵۷	۱۲

روش اجرا. برای جمع‌آوری داده‌ها از مصاحبه نیمه ساختاریافته با اعضای فوکوس گروپ‌ها (گروه‌های کانونی) استفاده شده است. «گروه کانونی یکی از روش‌های اکتشافی کیفی است که در آن، گروه محدودی از افراد مطلع تشکیل می‌شود و از آن‌ها خواسته می‌شود تا نظر و تحلیل شان را در مورد موضوع مورد نظر به صورت آزادانه به بحث و تبادل نظر بگذارند» (کرسول، ۱۳۸۷). مصاحبه نیمه ساختار یافته مصاحبه‌ای است که در آن، سؤالات مصاحبه از قبل مشخص می‌شود و از تمام پاسخ دهندگان، پرسش‌های مشابه پرسیده می‌شود، اما آن‌ها آزادند که پاسخ خود را به هر طریقی که می‌خواهند ارائه دهند. البته در راهنمای مصاحبه، جزئیات مصاحبه، شیوه بیان و ترتیب آن‌ها ذکر نمی‌شود. این موارد در طی فرایند مصاحبه تعیین می‌شوند. پرسش‌های مورد نظر بایستی به صورت دقیق طراحی شوند. هراندازه سوال‌ها دقیق، شفاف و به دور از ابهام باشند، به پاسخ‌های بهتری دست پیدا می‌کنید. برای یک جلسه گروه کانونی تعداد ۳ تا ۵ پرسش کافی است (بایستی تعداد سؤالات کمتر از ۸ مورد باشد) (کرسول، ۱۳۸۷). در همین راستا برای تحقیق حاضر نیز، ۳ سوال در نظر گرفته شد.

۱- انواع خشونت خانوادگی در خانواده‌های نسل قدیم (بالای ۵۰ سال) شهر ایلام کدامند؟

۲- ابزارها (تکنیک‌های) خشونت خانوادگی در خانواده‌های نسل قدیم (بالای ۵۰ سال) شهر ایلام کدامند؟

۳- دلایل خشونت خانوادگی در خانواده‌های نسل قدیم (بالای ۵۰ سال) شهر ایلام کدامند؟

یافته‌ها

در کلی‌ترین حالت، افراد نمونه آماری، در دو گروه درمان‌گر و آسیب دیده طبقه بندی می‌شوند که گروه درمان‌گر هم به دو گروه مساوی مشاور و مددکار تقسیم می‌شود. نتایج توصیفی مطالعه از نظر هویت افراد

در گروه، حاکی است از ۲۰ نفری که ۴ گروه مصاحبه را تشکیل می‌دهند، ۴ نفر مشاور، ۴ نفر مددکار و ۱۲ نفر آسیب دیده می‌باشند. از ۸ نفر مشاور و مددکار نیز، ۳ نفر مدرک دکتری و ۵ نفر دارای مدرک کارشناسی ارشد هستند.

جدول ۲. سیمای کلی فوکوس گروه‌ها

نام	هویت در گروه	تحصیلات
ایمان	مشاور	دکتری
امیرحسین	مشاور	دکتری
ارشاد	مشاور	ارشاد
سیما	مشاور	ارشاد
نعیمه	مددکار	دکتری
هاشم	مددکار	ارشاد
مریم	مددکار	ارشاد
محمد رضا	مددکار	ارشاد
سارا	آسیب دیده	راهنمایی
صادق	آسیب دیده	دیپلم
زهرا	آسیب دیده	ابتدایی
تیمور	آسیب دیده	راهنمایی
جعفر	آسیب دیده	ابتدایی
گلی	آسیب دیده	دیپلم
محمد	آسیب دیده	راهنمایی
مرجان	آسیب دیده	دیپلم
لیلا	آسیب دیده	راهنمایی
کژال	آسیب دیده	دیپلم
ملک	آسیب دیده	بی سواد
انور	آسیب دیده	ابتدایی

برای تحلیل مصاحبه‌ها، پاسخ‌های مربوط به هر سوال بازنویسی شد تا گرایش‌های مشترکی که در بین پاسخ‌ها وجود داشت، شناسایی شود. با تحلیل محتوای کیفی در نرم افزار MAXQDA^{۱۰}، تم‌ها، مقوله‌ها و کدهای مشترک پرتکرار شناسایی شد که در نمودارهای زیر ارائه شده است. ماکسول^۱ (۱۹۹۹) بیان می‌کند که پژوهش کیفی بیش‌تر بر کلمات تاکید دارد تا اعداد» (جانسون^۲، ۲۰۰۷: ۲۹).

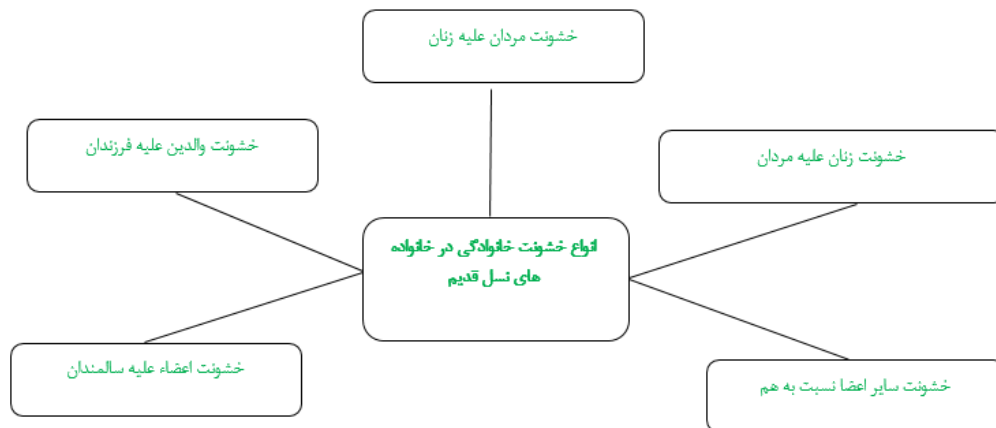
جمع بندی مصاحبه فوکوس گروه‌ها

الف- انواع خشونت خانوادگی در خانواده‌های نسل قدیم (بیش‌تر از ۵۰ سال) شهر ایلام:

1 .Maxwel

2 . Johnson

طبق تحلیل مصاحبه‌ها، خشونت خانوادگی، متقابل شده است و از صورت غالب خشونت مردان علیه زنان یا والدین علیه فرزندان به خشونت زنان علیه مردان نیز رسیده است. انواع خشونت خانوادگی در خانواده‌های نسل قدیم (بیشتر از ۵۰ سال) شهر ایلام بیشتر به صورت خشونت مردان علیه زنان مشاهده می‌شود. خشونت علیه دختران، خشونت علیه کودکان و خشونت علیه مردان نیز در خانواده‌های نسل قدیم شهر ایلام تا حدودی قابل مشاهده است. خشونت علیه سالمندان نیز در خانواده‌های دارای افراد سالمند به وضوح قابل مشاهده است و شواهد فراوانی دال بر چنین خشونت‌هایی در خانواده‌های نسل قدیم ایلام وجود دارد. با جمع بندی، کدبندی و تحلیل مصاحبه این گروه می‌توان موارد ذیل را به عنوان گونه‌های خشونت در نسل قدیم (بیشتر از ۵۰ سال) خانواده‌های شهر ایلام دانست: با جمع بندی، کدبندی و تحلیل مصاحبه این گروه می‌توان موارد ذیل را به عنوان انواع خشونت در نسل قدیم (بیشتر از ۵۰ سال) خانواده‌های شهر ایلام دانست: خشونت مردان علیه زنان (خشونت شوهر علیه زن، پدر علیه دختر، پسر علیه مادر، برادر علیه خواهر)، خشونت زنان علیه مردان (خشونت زن علیه شوهر، دختر علیه پدر، مادر علیه پسر، خواهر علیه برادر)، خشونت والدین علیه فرزندان (خشونت پدر علیه فرزندان، خشونت مادر علیه فرزندان)، خشونت اعضای سالمندان (خشونت والدین علیه سالمندان، خشونت فرزندان علیه سالمندان)، خشونت سایر اعضا نسبت به هم (خشونت برادر علیه برادر، خشونت خواهر علیه خواهر).

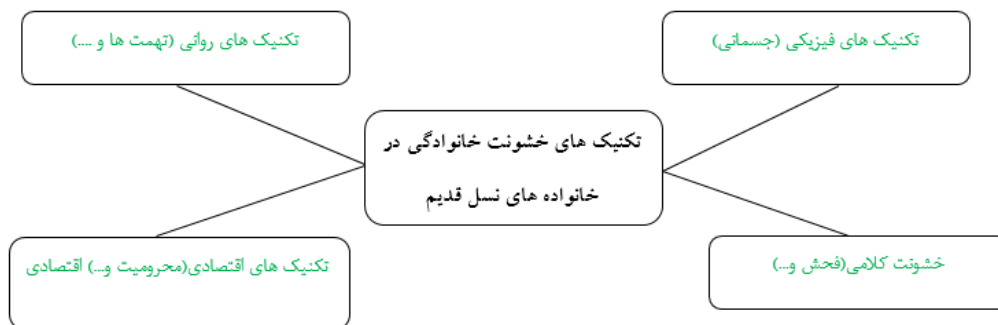
نمودار ۱. انواع خشونت خانوادگی در خانواده‌های نسل قدیم (بیشتر از ۵۰ سال) شهر ایلام

با توجه به یافته‌های نمودار (۱) به یکی از سوالات تحقیق (گونه‌های خشونت خانوادگی در خانواده‌های نسل قدیم (بیشتر از ۵۰ سال) شهر ایلام کدامند؟) پاسخ داده شد.

ب- ابزارهای خشونت خانوادگی در خانواده‌های نسل قدیم (بیشتر از ۵۰ سال) شهر ایلام:

براساس تحلیل مصاحبه‌ها، ابزارها (تکنیک‌های) خشونت خانوادگی در خانواده‌های نسل قدیم (بیشتر از ۵۰ سال) شهر ایلام شامل تکنیک‌های فیزیکی و روانی می‌شود. کتک زدن جسمی، آزارهای بدنی، ضرب و شتم با چوب و کمر بند و غیره از ابزارهای فیزیکی مستعمل در خشونت فیزیکی محسوب می‌شوند. فحش و دشنام به خود شخص و خانواده اش، انواع تهمت‌ها و تهدیدات روانی و غیره نیز از مصادیق خشونت روانی محسوب

می‌شوند که به کرات در خانواده‌های شهر ایلام قابل مشاهده‌اند. با جمع بندی، کدبندی و تحلیل مصاحبه این گروه می‌توان موارد ذیل را به عنوان ابزار (تکنیک‌های) خشونت در نسل قدیم (بیش تر از ۵۰ سال) خانواده‌های شهر ایلام دانست: تکنیک‌های فیزیکی (کتک زدن جسمانی، کشیدن مو، شکستن اعضا، سوزاندن یا بریدن اعضا)، تکنیک‌های روانی (تهدید خیانت زدن، تهدید کم کاری زدن، تهدید به کتک، تهدید به طلاق)، خشونت کلامی (فحش به خود شخص، فحش به خانواده وی)، تکنیک‌های اقتصادی (نفقه ندادن، پول توجیبی ندادن، تهدید به محرومیت از ارث).

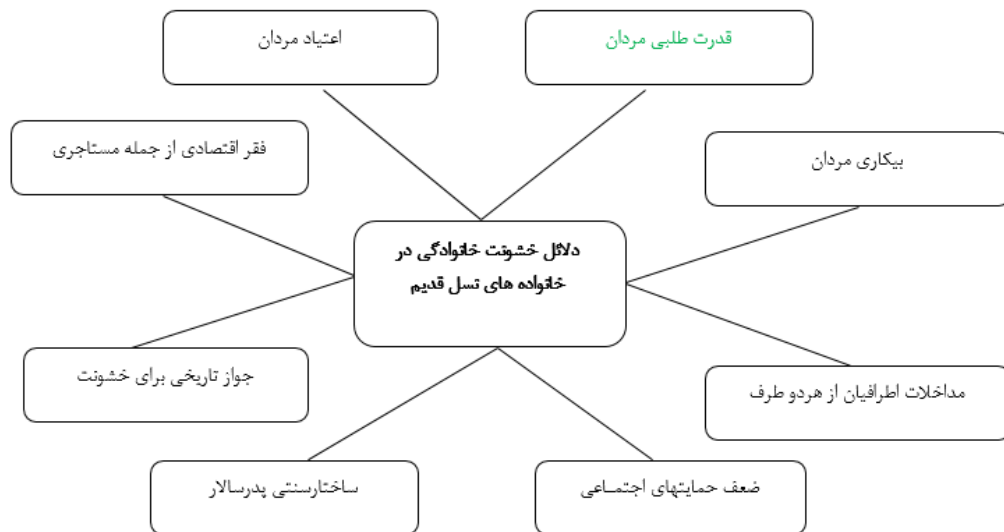

نمودار ۲. ابزارها (تکنیک‌های) خشونت خانوادگی در خانواده‌های نسل قدیم (بیش تر از ۵۰ سال) شهر ایلام

با توجه به یافته‌های نمودار (۲) به یکی دیگر از سوالات اصلی تحقیق (تکنیک‌های خشونت خانوادگی در خانواده‌های نسل قدیم (بیش تر از ۵۰ سال) شهر ایلام کدامند؟) پاسخ داده شد.

ج- دلایل خشونت خانوادگی در خانواده‌های نسل قدیم (بیش تر از ۵۰ سال) شهر ایلام:

در حالت کلی با جمع بندی و تحلیل مصاحبه این گروه می‌توان موارد ذیل را به عنوان دلایل خشونت در نسل قدیم (بیش تر از ۵۰ سال) خانواده‌های شهر ایلام دانست: قدرت طلبی مردان (قدرت طلبی جسمانی، قدرت طلبی اقتصادی، قدرت طلبی در تصمیمات)، اعتیاد مردان (اعتیاد به مواد مخدر، اعتیاد به الکل)، بیکاری مردان (بیکاری دائمی، بیکاری فصلی)، فقر اقتصادی (مستاجر بودن، نداشتن وسیله نقلیه، مضیقه در مخارج روزانه، مقروض بودن)، مداخلات اطرافیان از هر دو طرف (مداخلات خانواده مرد، مداخلات خانواده زن، مداخلات سایر فامیل)، جواز تاریخی برای خشونت مردان (سابقه تاریخی خشونت مردان، مجاز دانستن خشونت مردان در خانواده)، ضعف حمایت از آسیب دیدگان (ضعف حمایت‌های اجتماعی، ضعف حمایت‌های خانوادگی)، ساختار سنتی مرد (پدر) سالار (حمایت از خشونت مردان توسط جامعه، قانع کردن زنان آسیب دیده)

نمودار ۳. دلایل خشونت خانوادگی در خانواده‌های نسل قدیم (بیش‌تر از ۵۰ سال) شهر ایلام

با توجه به یافته‌های نمودار (۳) به یکی دیگر از سوالات اصلی تحقیق (دلایل خشونت خانوادگی در خانواده‌های نسل قدیم (بیش‌تر از ۵۰ سال) شهر ایلام کدامند؟) پاسخ داد.

بحث و نتیجه‌گیری

گونه‌های خشونت خانوادگی در خانواده‌های نسل قدیم (بیش‌تر از ۵۰ سال) شهر ایلام عبارتند از: خشونت مردان علیه زنان، خشونت زنان علیه مردان، خشونت والدین علیه فرزندان، خشونت اعضاء علیه سالمندان و خشونت اعضا نسبت به هم می‌باشد. این نتیجه با نتایج تحقیق نوح جاه و همکاران (۱۳۹۰)، مظلوم خراسانی و میرزائی مهر (۱۳۹۱)، معاشری و همکاران (۱۳۹۱)، کنعانی و همکاران (۱۳۹۲)، امیر مظاهری و قدربند فرد شیرازی (۱۳۹۳) با عنوان «بررسی عوامل موثر بر خشونت خانگی علیه کیانی (۱۳۹۳)، درخشانپور و همکاران (۱۳۹۳)، زارع شاه آبادی و نورپور (۱۳۹۴)، فلاح و همکاران (۱۳۹۴) با عنوان «عوامل موثر بر خشونت خانگی علیه زنان متأهل»، فخارزاده و همکاران (۱۳۹۶)، شریعت و منشی (۱۳۹۶)، توکاچ و همکاران (۲۰۰۹)، ویل و همکاران (۲۰۱۶)، وودلاک (۲۰۱۷)، اسلابرت (۲۰۱۹) و کاسترو و همکاران (۲۰۲۰) همسویی دارد. ابزار (تکنیک‌های) خشونت خانوادگی در خانواده‌های نسل قدیم (بیش‌تر از ۵۰ سال) شهر ایلام عبارتند از تکنیک‌های فیزیکی (کتک زدن جسمانی، کشیدن مو، شکستن اعضا، سوزاندن یا بریدن اعضا)، تکنیک‌های روانی (تهمت خیانت زدن، تهمت کم کاری زدن، تهدید به کتک، تهدید به طلاق)، خشونت کلامی (فحش به خود شخص، فحش به خانواده وی)، تکنیک‌های اقتصادی (نفقه ندادن، پول توجیبی ندادن، تهدید به محرومیت از ارث). این نتیجه با نتایج تحقیق نوح جاه و همکاران (۱۳۹۰)، امیر مظاهری و قدربند فرد شیرازی (۱۳۹۳)، کیانی (۱۳۹۳)، درخشانپور و همکاران (۱۳۹۳)، فلاح و همکاران (۱۳۹۴)، فخارزاده و همکاران (۱۳۹۶)، انصاری و همکاران (۱۳۹۶)، جوادیان زاده و همکاران (۱۳۹۱)، توکاچ

و همکاران (۲۰۰۹)، زانتینو (۲۰۱۲)، ویل و همکاران (۲۰۱۶)، ویجرز و همکاران (۲۰۱۷) و کاسترو و همکاران (۲۰۲۰) همسویی دارد.

دلایل خشونت خانوادگی در خانواده‌های نسل قدیم (بیشتر از ۵۰ سال) شهر ایلام عبارتند از: قدرت طلبی مردان، اعتیاد مردان، بیکاری مردان، فقر اقتصادی، مداخلات اطرافیان، جواز تاریخی برای خشونت مردان، ضعف حمایت از آسیب دیدگان و ساختار سنتی مرد سالار. این نتیجه با نتایج تحقیق نوح جاه و همکاران (۱۳۹۰)، معاشری و همکاران (۱۳۹۱)، کنعانی و همکاران (۱۳۹۲)، امیر مظاهری و قدربند فرد شیرازی (۱۳۹۳)، کیانی (۱۳۹۳)، درخشانیپور و همکاران (۱۳۹۳)، فلاح و همکاران (۱۳۹۴)، فخارزاده و همکاران (۱۳۹۶)، انصاری و همکاران (۱۳۹۶) با عنوان «تاثیر مهارت‌های ارتباطی زنان بر خشونت خانگی از سوی همسران»، جوادیان زاده و همکاران (۱۳۹۱)، کریستوفر و همکاران (۲۰۰۷)، توکاچ و همکاران (۲۰۰۹)، زانتینو (۲۰۱۲)، انگ و همکاران (۲۰۱۷)، ویجرز و همکاران (۲۰۱۷) و کاسترو و همکاران (۲۰۲۰) همسویی دارد.

قدرت طلبی مردان بر خشونت خانوادگی در خانواده‌های نسل قدیم (بیشتر از ۵۰ سال) شهر ایلام موثر است. فیزیولوژی تنومندتر مردانه و باور سنتی مردسالارانه در جهان و به ویژه در کشورهای اسلامی از جمله ایران و شهر ایلام موجب قدرت طلبی جسمانی، قدرت طلبی اقتصادی و قدرت طلبی در تصمیمات در امور مهم خانواده از سوی مردان می‌شود. اعتیاد عامل بسیار مهمی است که باید به آن توجه ویژه‌ای شود. مصرف مواد مخدر در انظار افراد خانواده و بخصوص فرزندان، فقدان کارکردهای رفتاری مناسب توسط رئیس خانواده که معمولاً پدر است، می‌تواند باعث ایجاد رفتار خشونت آمیز علی‌الخصوص خشونت آنی در میان افراد خانواده و عمدتاً از سوی مصرف‌کننده این مواد مخدر باشد. این موارد احتمال ارتکاب افراد به خشونت خانوادگی و نیز مصرف مواد در بزرگسالی در میان فرزندان را نیز به مقدار زیادی افزایش می‌دهد و این عمل باعث تداوم بین نسلی اعتیاد و خشونت همراه با تغییرات ساختاری خانواده را به دنبال دارد و در این شرایط رواج دور باطل اعتیاد و خشونت خانوادگی نیز افزایش می‌یابد. بیکاری و فقر اقتصادی بر خشونت خانوادگی در خانواده‌های نسل قدیم (بیشتر از ۵۰ سال) شهر ایلام موثر است. فقر ناشی از مشکلات معیشتی و اقتصادی سبب آسیب‌های جدی در زمینه بروز خشونت و تعرض در خانواده می‌شود که باید به خانواده‌ها کمک کرد تا وضعیت بد معیشتی و مشکلات اقتصادی و اشتغال آن‌ها بهبود یابد. خشونت در بین خانواده‌های فقیر و نسبت به اعضایان بیشتر از خانواده‌های پایگاه‌های بالا است، زیرا بر طبق نظریه منابع می‌توان به این نتیجه رسید که اعضای خانواده‌های با پایگاه بالا کمتر از زور بدنی و خشونت استفاده می‌کنند و بیش‌تر از منابعی استفاده می‌کنند که اعضای دیگر از آن برخوردار نبوده‌اند. بیش‌تر خشونت‌ها در بین اعضای خانواده در بین مردان بوده است.

مداخلات اطرافیان از هر دو طرف بر خشونت خانوادگی در خانواده‌های نسل قدیم (بیشتر از ۵۰ سال) شهر ایلام موثر است. تحریکات اطرافیان به محدود کردن آزادی‌ها و اختیارات همسر به ویژه زنان موجب ورود شک و تردید و اخم و سردی و مشاجره به زندگی زوجها می‌شود و وقتی همسر (زن) ریشه این نوع جو خانوادگی را در تحریکات مادر شوهر و خواهر شوهر می‌داند اختلافات جدی و زد و خوردها شروع می‌شود. جواز تاریخی برای خشونت مردان بر خشونت خانوادگی در خانواده‌های نسل قدیم (بیشتر از ۵۰ سال) شهر ایلام موثر است. برخی از مردان کتک زدن و خشونت علیه همسر را حق خود می‌دانند. مشروع پنداشتن

خشونت مردان، یک صورت اجتماعی است و تقریباً در سراسر جهان وجود دارد، زیرا مردان بیش‌ترین منابع قدرت مادی و جسمانی را برای اعمال نظارت بر زنان بسیج می‌کنند و هنگامی که این قدرت مادی و جسمانی حاکم باشد منابع دیگر قدرت، مانند قدرت عقیدتی، حقوقی و عاطفی نیز به کار برده می‌شوند. خشونت جسمانی آخرین حربه دفاع از پدرسالاری است که در روابط بین اشخاص و گروه‌ها برای حفاظت از پدرسالاری در برابر مقاومت فردی و گروهی زنان غالباً به کار برده می‌شود.

ضعف حمایت از آسیب دیدگان بر خشونت خانوادگی در خانواده‌های نسل قدیم (بیش‌تر از ۵۰ سال) شهر ایلام موثراست. وقتی افرادی که خشونت ورزی می‌کنند و برایشان مجازاتی در نظر گرفته نمی‌شود، طبیعی است که دستشان باز می‌شود برای این‌که به این رفتارها و آزارها ادامه دهند. از سوی دیگر برخی به خاطر آبرو سعی می‌کنند تا این شرایط را تحمل کنند، بسیاری از زنان از نظر مالی و غیره به همسر خود وابستگی دارند و همین مسئله بازهم دست مردان را باز می‌گذارد تا بتوانند خشونت بیش‌تری نسبت به همسر خود بورزند. حمایت‌های قانونی و حقوقی لازم در این زمینه وجود ندارد. هنگامی که زوجین برای طلاق به دادگاه‌ها مراجعه می‌کنند باید در دفتر مشاوره و مددکاری نیز حضور یابند. این دفترها موظف هستند تا حد امکان بین زوجین سازش ایجاد کنند. ساختار سنتی مرد (پدر) سالار بر خشونت خانوادگی در خانواده‌های نسل قدیم (بیش‌تر از ۵۰ سال) شهر ایلام موثراست. باورهای مردسالار حاکم بر جامعه، این خشونت‌ها را طبیعت مرد می‌داند و سعی در توجیه آن دارد و گاهی رنگ و سیاق اخلاقی و ناموسی به آن می‌دهد. این باورها، چنان در ذهن مرد و زن ایرانی از کودکی ریشه دوانده که اگر زن یا دختری در مقابل این خشونت‌ها مقاومت کند با برچسب‌ها و احکامی سخت‌تر روبه‌رو خواهد شد که اطرافیان و هم‌جنسان خود به او می‌دهند. نگرش‌های فرهنگی خانواده‌های ایرانی براساس تحمل و تبعیت زنان و فرزندان از درخواست‌های شوهر - پدر شکل گرفته است و خشونت‌های روزمره و محدود، تربیت در نظر گرفته می‌شوند، در نتیجه، بسیاری اوقات، فرد تحت خشونت، درکی از ستم وارد بر خود ندارد، اما عجیب آن‌که زنان این موضوع را بیش‌تر از مردان توجیه می‌کنند.

طبق یکی از نتایج تحقیق، «قدرت طلبی مردان بر خشونت خانوادگی در خانواده‌های نسل قدیم (بیش‌تر از ۵۰ سال) شهر ایلام موثراست.» در همین راستا پیشنهاد می‌شود: با آموزش‌های لازم در مدارس از سنین پایین و در رسانه‌ها برای تمامی سنین و طبقات جامعه، نسبت به تساوی زن و مرد نسبت به توزیع قدرت در خانواده در آینده مقدمه‌چینی و بسترسازی شود. بر اهمیت مشورت و دموکراسی در خانواده در کتب درسی و برنامه‌های رسانه‌های جمعی تاکید شود تا قدرت طلبی انحصاری مردان در تصمیم‌گیری‌های مهم خانواده تعدیل شود. طبق یکی دیگر از نتایج، «اعتیاد مردان بر خشونت خانوادگی در خانواده‌های نسل قدیم (بیش‌تر از ۵۰ سال) شهر ایلام موثراست.» در همین راستا پیشنهاد می‌شود: آموزش‌های لازم جهت پیشگیری از اعتیاد در محلات به اعضای خانواده مخصوصاً خانم‌های متاهل جهت پیشگیری از گرایش همسران شان به اعتیاد انجام یا تقویت شود. حق طلاق یک طرفه به زنان دارای همسران معتد اعطا شود تا از عواقب بعدی جلوگیری به عمل آید. به ویژه برایش زنانی که همسران شان مبتلا به مواد توهم‌زا هستند که عموماً منجر به قتل یا قطع عضو اعضای خانواده می‌شود.

طبق یکی دیگر از نتایج، «مسائل و مشکلات اقتصادی (فقر و بیکاری) بر خشونت خانوادگی در خانواده‌های نسل قدیم (بیش‌تر از ۵۰ سال) شهر ایلام موثر است.» در همین راستا پیشنهاد می‌شود: معطل بیکاری سرپرستان خانواده به صورت واقعی و عملیاتی بررسی و تعدیل شود و از اعطای وام‌های جزئی بیهوده که البته بسیاری از آن‌ها نصیب صاحبان زر و زور می‌شود تا افراد مستحق به شدت پرهیز شود. مشکل بی‌خانمانی و مستاجر بودن بودن خانواده‌ها با اعطای منازل مسکونی دولتی مانند مسکن مهر و مسکن ملی به نیازمندان واقعی و نه دلال‌ها و املاکی‌ها برطرف شود. طبق یکی دیگر از نتایج بخش کیفی و کمی، «مداخلات اطرافیان از هردو طرف بر خشونت خانوادگی در خانواده‌های هم نسل قدیم و هم نسل قدیم (بیش‌تر از ۵۰ سال) شهر ایلام موثر است.» در همین راستا پیشنهاد می‌شود: با آموزش‌های لازم در کتب درسی و رسانه‌های جمعی به ویژه رسانه ملی به صورت مستقیم و غیر مستقیم، از مداخلات اطرافیان کاسته شود. طبق یکی دیگر از نتایج بخش کیفی و کمی، «ضعف حمایت اجتماعی از آسیب دیدگان بر خشونت خانوادگی در خانواده‌های نسل قدیم (بیش‌تر از ۵۰ سال) شهر ایلام موثر است.» در همین راستا پیشنهاد می‌شود: حمایت‌های اجتماعی از آسیب دیدگان با اقداماتی مانند راه‌اندازی کمپین‌های حمایتی در فضای واقعی و مجازی تقویت شود. حمایت‌های قانونی از قربانیان خشونت خانوادگی در مجلس و دولت افزایش یابد. طبق یکی دیگر از نتایج بخش کیفی و کمی، «ازدواج بدون عشق و ورزی بر خشونت خانوادگی در خانواده‌های نسل قدیم (بیش‌تر از ۵۰ سال) شهر ایلام موثر است.» در همین راستا پیشنهاد می‌شود: فرصت روابط معقول قبل از ازدواج برای افراد علاقمند به ازدواج با یکدیگر توسط خانواده‌ها و جامعه فراهم شود. زوجین قبل از ازدواج با یکدیگر به طور کامل با اوصاف و شرایط طرف مقابل آشنا شوند. مراجعه به مراکز مشاوره قبل از ازدواج نیز در این راستا می‌تواند کمک شایانی در شناخت زوجین نماید. از ازدواج در سنین بسیار پایین توسط خانواده‌ها ممانعت بع عمل آید زیرا علاقه آن دوران زود گذر و ناپایدار است و یکی از زمینه‌های مهم خشونت و طلاق است. طبق یکی دیگر از نتایج بخش کیفی و کمی، «فضای مجازی و گرایش به روابط فرازنشویی بر خشونت خانوادگی در خانواده‌های نسل قدیم (بیش‌تر از ۵۰ سال) شهر ایلام موثر است.» در همین راستا پیشنهاد می‌شود: دسترسی به فضای مجازی را تا حد امکان محدود نمایید. با هم به تفریح و فعالیت بپردازید. طبق یکی دیگر از نتایج بخش کیفی و کمی، تغییرات ساختار روابط و قدرت در خانواده بر خشونت خانوادگی در خانواده‌های نسل قدیم (بیش‌تر از ۵۰ سال) شهر ایلام موثر است.» در همین راستا پیشنهاد می‌شود: با هم شان خود از نظر تحصیلی، قوای جسمانی، سطح فرهنگی و... ازدواج نمایید. یادمان باشد که همه چیز متقابل است و احترام در مقابل احترام خواهد بود و دیگر دوره بزن در روی مردان و برادران در خانواده‌ها به سر رسیده است.

موازین اخلاقی

در این پژوهش موازین اخلاقی شامل اخذ رضایت آگاهانه، تضمین حریم خصوصی و رازداری رعایت شد. با توجه به شرایط و زمان تکمیل پرسشنامه‌ها ضمن تأکید به تکمیل تمامی سؤال‌ها، شرکت‌کنندگان در مورد خروج از پژوهش مختار بودند. پس از اتمام پژوهش گروه گواه نیز تحت مداخله قرار گرفتند.

سپاس‌گزاری

از مدیر، کادر مشاوره و کلیه پرسنل سازمان بهزیستی شهر ایلام و تمامی افرادی که در گروه نمونه آماری با دلسوزی و کمال صبر و حوصله، باعث به نتیجه رسیدن این کار پژوهشی شدند، کمال تشکر و قدردانی را دارم.

مشارکت نویسندگان

پژوهش حاضر حاصل اقتباس از رساله دکتری نویسنده اول بود که توسط معاونت پژوهشی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی به تصویب رسیده است و همه نویسندگان این پژوهش در طراحی، مفهوم سازی، روش‌شناسی، گردآوری داده‌ها، پیش نویس، ویراستاری و نهایی‌سازی نقش یکسانی داشتند.

تعارض منافع

بنا بر اظهار نویسندگان، این مقاله حامی مالی و تعارض منافع ندارد.

منابع

- اعزاز، ش. شهلا. (۱۳۸۰). *خشونت خانوادگی، زنان کتک خورده*. تهران: انتشارات سالی.
- ریتزر، جرج. (۱۳۸۳). *نظریه جامعه‌شناسی در دوران معاصر*. ترجمه محسن ثلاثی، چاپ هفتم، تهران: انتشارات علمی.
- ضمیران، علیرضا. (۱۳۸۷). بررسی همسر آزاری در زنان شوهردار شهرستان آباءه. *مجله پزشکی قانونی*، ۱۰ (۳)، ۱۵۹-۱۴۶.
- کرسول، جان. دبلیو. (۱۳۸۷). *روش تحقیق تلفیقی*. ترجمه عباس زارعی و محسن نیازی، تهران: انتشارات ثامن الحجج.
- کریمی، صالح الدین، محقق کمال، سیدحسین، قائد امینی هارونی، غلامرضا، احمدی، سینا، و جرجان شوشتری، زهرا. (۱۳۹۴). بررسی اکولوژیک خشونت علیه کودکان در استانهای ایران: یک تحلیل خوشه‌ای. *مجله دانشگاه علوم پزشکی مازندران*، ۲۵ (۲)، ۲۹-۱۰.
- محسنی، منوچهر. (۱۳۸۵). *بررسی آگاهی‌ها، نگرش‌ها و رفتارهای اجتماعی- فرهنگی در ایران*. تهران: انتشارات دبیرخانه شورای فرهنگ عمومی.

References

- Alves, E. M., (2019). Sociocultural causes of family violence: A theoretical comment. *Journal of Family Violence*, 1(4), 609-623.
- Johnson, R. B., Anthony, J. O., Lisa, A. T. (2007). Toward a definition of mixed methods research, *Journal of mixed methods research*, 1(2), 112-133.
- Kabiri, A., Saadati, M., & Noruzi, V., (2018), Sociological analysis of factors affecting domestic violence case study: Married women in Urmia. *Quarterly Journal of Women and Society*, 9(4), 295-320.
- Kalmuss, D., O'leary, K.D., (1984). The intergenerational transmission of marital aggression, *Journal of marriage and the family*, 16(1), 11-19.
- Morris, M., (1996). *Deviance and Control*, London: Hatchinson.

- Saunders, D. J., Eliot.M.(1989). Who this First and who Hurts most? Evidence for the Greater Victimization of Women in Intimate Relationships, *American Society of Criminology*, Reno, NV. 6(2), 105-122.
- Sharabteyan, M. H., Danesh, P., Tavafi, P. (2017). Sociological analysis of domestic violence against women and its impact on the sense of security Case study 18 women 54 years in miyaneh, *Strategic Research on Social Problems in Iran University of Isfahan*, 6(1), 47-72.
- World Health Organization. (1996). Violence: a public health priority, Geneva, *World Health Organization Global Consultation on Violence and Health*, document WHO.
- Zamaniemoghadam, M., Hasanvandi, S., (2019). A Qualitative Study of Domestic Violence Against Housewives in Khorramabad, *Quarterly Journal of Women and Society*, 10(3), 145-170.
- Zavala, E., (2007). *Non physical intimate partner violence emotional abuse and controlling behavior against women* [Thesis]. El Paso, TX: The University of Texas at El Paso.

Examining the lived experiences of violence in families of the older generation (couples over 50 years old)

Aazadi. Allah Nouri¹, Roza. Karam Pour^{*2}, & Zahra. Ghasemi³

Abstract

Aim: The purpose of this research is to examine the lived experiences of violence in families of the older generation (couples over 50 years old). **Method:** The current research method is qualitative. The size of the research sample is a combination of four groups of five people (including 1 counselor, 1 worker and 3 victims of violence), which totals 20 people. The sampling method of the research was targeted and in the form of snowball. The data collection tool was a semi-structured interview with limited questions. **Results:** According to the research findings; Types of violence in the families of the old generation of Ilam city include men's violence against women, women's violence against men, parents' violence against children, members' violence against the elderly, and members' violence against each other. also; The techniques of violence in the old generation of Ilam city include: physical techniques (physical beating, pulling hair, breaking limbs, burning or cutting limbs), psychological techniques (slander of betrayal, slander of underperformance, threats to beat, threats to Divorce), verbal violence (obscenity against the person, swearing at his family), economic techniques (not giving alimony, not giving money, threatening to deprive of inheritance). **Conclusion:** Men's power-seeking, men's addiction, men's unemployment, economic poverty, interference from those around them, historical permission for men's violence, weak support for the injured and the traditional patriarchal structure on family violence in the families of the old generation (more than 50 years) of the city. Ilam is effective.

Keywords: family violence, types of violence, techniques of violence, old generation.

1. PhD student, Department of Sociology, Central Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.

2. ***Corresponding Author:** Assistant Professor, Department of Sociology, Central Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.

Email: karampour@yahoo.com

3. Assistant Professor, Department of Sociology, Central Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.